

SHUKUR XOLMIRZAYEV IJODINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI

Gulmira Jasur qizi Xolboyeva

Termiz Davlat Universiteti O'zbek filologiyasi fakulteti 1-bosqich talabasi.

Hakim Yarashovich Axmedov

Ilmiy rahbar.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19500186>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Shukur Xolmirzayev ijodining bugungi kundagi o'rni va ahamiyati badiiy-tahliliy yondashuv asosida yoritiladi. Adibning asarlari go'yo hayotning o'zidan o'yib olingan lavhalardek o'quvchi qalbiga kirib boradi, inson ruhiyatining eng nozik qatlamlarini ochib beradi. Maqolada yozuvchining hikoya va qissalarida aks etgan insoniylik, vijdon, tabiat va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlar chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, muallif ijodidagi obrazlar — hayot shamollarida toblangan, dard va umid oralig'ida yashayotgan insonlar timsoli sifatida talqin etiladi. Ularning ichki kechinmalari goh sokin daryo misol, goh to'qinlangan dengizdek tasvirlanib, o'quvchini befarq qoldirmaydi.

Maqolada Shukur Xolmirzayev asarlarining bugungi globallashuv davrida milliy o'zlikni asrash, ma'naviy qadriyatlarini mustahkamlashdagi o'rni alohida ta'kidlanadi. Mazkur tadqiqot yozuvchi ijodining zamonlar osha so'nmas ma'naviy chiroq ekanini, uning asarlari esa inson qalbining eng yashirin torlarini chertuvchi betakror badiiy olam ekanini ochib beradi.

Kalit so'zlar: Shukur Xolmirzayev, o'zbek adabiyoti, badiiy tahlil, inson ruhiyati, psixologizm, milliy qadriyatlar, qishloq hayoti, hayot falsafasi, vijdon, ma'naviyat, zamonaviylik, adabiy meros, obraz, hikoya va qissa, badiiy mahorat.

Kirish qism.

Inson qalbi — sirli bir olam. Uning tub-tubida yashiringan dardlar, orzular va sukutdagi hayqiriqlarni har kim ham ilg'ay olmaydi. Ammo shunday ijodkorlar borki, ular qalbning eng nozik torlarini ham ohista chertib, inson ruhiyatini so'z orqali jonlantira oladi. Ana shunday betakror iste'dod sohiblaridan biri — Shukur Xolmirzayevdir. Uning asarlari go'yo tong saharidagi mayin shabada kabi o'quvchi qalbiga kirib boradi, ba'zan esa kuzning sokin yomg'iridek yurakka og'ir, ammo poklovchi tuyg'ularni olib keladi.

Adib yaratgan obrazlar oddiy odamlar bo'lsa-da, ularning ichki dunyosi butun bir olamga teng — iztirob, umid, vijdon va hayot sinovlari bilan yo'g'rilgan murakkab bir olamdir.

Bugungi shiddatli va o'zgaruvchan zamonda inson o'zligini anglashga, qalbini tinglashga tobora kam vaqt ajratmoqda. Aynan shunday bir paytda Shukur Xolmirzayev ijodi go'yo yo'ldan adashgan qalblar uchun mayoq bo'lib xizmat qiladi. Uning asarlari nafaqat o'qiladi, balki his qilinadi, yashaladi va o'quvchini o'z ichki dunyosi bilan yuzma-yuz qoldiradi.

Asosiy qism.

Adabiyot — bu hayotning aks-sadosi. Unda insonning quvonchi ham, armoni ham, sukutdagi iztiroblari ham yashirin bo'ladi. Shukur Xolmirzayev ijodi esa ana shu aks-sadoni eng tiniq, eng samimiy ohangda yangratgan badiiy olamdir. Uning asarlariga nazar tashlar ekanimiz, go'yo oddiy hayot manzaralari ortida yashiringan ulkan ma'naviy olam eshiklari ochilgandek bo'ladi. Yozuvchi ijodining markazida — inson turadi.

Ammo bu shunchaki obraz emas, balki ichki kurashlar girdobida yashayotgan, vijdon bilan yuzlashayotgan, hayot sinovlarida toblanayotgan tirik qalbdir. Masalan, “Omon ovchining o‘limi” asarida tabiat bag‘rida yashagan insonning taqdiri orqali muallif hayot va o‘lim, inson va tabiat o‘rtasidagi nozik muvozanatni tasvirlaydi. Omon obrazi go‘yo yovvoyi shamollarga qarshi tik turgan daraxtdek — kuchli, ammo ich-ichidan sinayotgan inson timsolidir. Bu asar bugungi kunda ham insonning tabiat bilan munosabatini qayta o‘ylab ko‘rishga majbur etadi.

Shukur Xolmirzayevning hikoyalarida qishloq hayoti oddiy manzara sifatida emas, balki butun bir ruhiy makon sifatida gavdalanadi. Uning qahramonlari — dalada ter to‘kayotgan dehqon, sokin hayot kechirayotgan qariya, orzu bilan yashayotgan yoshlar — barchasi o‘ziga xos ichki olamga ega. Yozuvchi ularning har birini shunday nozik tasvirlaydiki, o‘quvchi ularning dardini o‘z dardidek his qiladi. Bu esa ijodkorning chinakam mahoratidan dalolat beradi. Adib asarlarida inson ruhiyati goh sokin ko‘l misol jimjit, goh to‘lqinlangan dengiz kabi notinch tasvirlanadi.

Qahramonlar ko‘pincha o‘z vijdoni bilan yuzlashadi — ular uchun eng og‘ir hukm ham aynan ichki ovoz hukmidir. Bu jihat yozuvchining psixologik tasvir mahoratini yaqqol ko‘rsatadi.

Bugungi zamon yoshlarida ham ana shunday ichki kurashlar mavjud bo‘lib, bu asarlar ularni o‘zini anglashga undaydi. Yozuvchining yana bir e‘tiborga molik jihati — uning milliy ruhni saqlab qolishdagi o‘rni. U qishloq hayoti orqali o‘zbek xalqining qadriyatlarini, urf-odatlarini va dunyoqarashini jonli ifodalaydi. Bu tasvirlar go‘yo vaqt ko‘zgusida muzlab qolgan emas, balki bugungi kun bilan hamohang tarzda yashab kelayotgan tirik manzaralardir. Globallashuv shamollari kuchaygan bugungi davrda esa bunday asarlar milliy o‘zlikni unutmaslikka da‘vat etuvchi kuchli ovozga aylanadi. Shukur Xolmirzayev ijodining yana bir sehrli tomoni — uning tili.

U ortiqcha bezaklardan yiroq, ammo nihoyatda ta‘sirchan. Oddiy so‘zlar orqali u murakkab tuyg‘ularni ifoda etadi. Go‘yo sokin ohangda aytilgan gaplar birdan yurak tubida aks-sado beradi. Shu sababli uning asarlari o‘qilmaydi — his qilinadi, yurakdan o‘tkaziladi. Yozuvchi yaratgan badiiy olamda har bir detal, har bir tasvir bejiz emas. Hatto sukunat ham unda ma‘no kasb etadi. Ba‘zan qahramonlarning aytilmagan so‘zlari aytilgan gaplardan ko‘ra kuchliroq ta‘sir qiladi. Bu esa adibning badiiy tafakkuri naqadar teran ekanini ko‘rsatadi. O‘zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo‘lgan Shukur Xolmirzayev o‘zining samimiy va hayotiy asarlari bilan kitobxon qalbidan mustahkam joy egallagan. Uning ijodi nafaqat o‘z davrida, balki bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan.

Yozuvchining asarlarida inson ruhiyati, jamiyat muammolari va oddiy xalq hayoti chuqur va ta‘sirli tasvirlangan. Avvalo, Shukur Xolmirzayev ijodining bugungi kundagi ahamiyati shundaki, u insoniy qadriyatlarni ulug‘laydi. Yozuvchi asarlarida halollik, mehnatsevarlik, vijdon, mehr-oqibat kabi fazilatlar markaziy o‘rin tutadi. Bu esa hozirgi tez o‘zgarib borayotgan zamonda yosh avlodni to‘g‘ri yo‘lga boshlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, yozuvchi asarlarida qishloq hayoti va undagi insonlar taqdiri juda tabiiy tasvirlangan. Bu orqali u milliy qadriyatlarimizni, urf-odatlarimizni asrab-avaylash zarurligini ko‘rsatadi. Bugungi globallashuv davrida esa bunday asarlar o‘z milliylikimizni yo‘qotmaslikka xizmat qiladi.

Shukur Xolmirzayevning yana bir muhim jihati – uning asarlarida inson ruhiyatining nozik tomonlari ochib berilishidir. Qahramonlarning ichki kechinmalari, qaror qabul qilish jarayonlari hayotiy va ishonarli tarzda tasvirlangan. Bu esa o‘quvchini o‘ylashga, o‘z hayoti haqida xulosa chiqarishga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayev ijodi — bu shunchaki badiiy meros emas, balki inson qalbiga tutib ko‘rilgan oynadir. Uning asarlarida hayotning shafqatsiz sinovlari ham, sokin baxt lahzalari ham, eng muhimi esa insonning o‘z vijdoni bilan yuzlashuvi mujassam. Adib yaratgan obrazlar go‘yo vaqt va makon chegaralarini yorib o‘tib, bugungi kun o‘quvchisi bilan ham suhbat quradi.

Bugungi shiddatli zamonda inson ko‘pincha o‘z qalbidan uzoqlashib borayotgan bir pallada, yozuvchining asarlari go‘yo ichki olamga qaytish yo‘lini ko‘rsatuvchi mayoq vazifasini bajaradi. U o‘quvchini o‘ylashga, his qilishga, eng muhimi esa inson bo‘lib qolishga chorlaydi.

Shukur Xolmirzayev ijodi — bu so‘nmas chiroq. U vaqt o‘tishi bilan xira tortmaydi, aksincha, har bir yangi avlod qalbida yanada yorqinroq porlaydi. Chunki uning asarlarida tasvirlangan haqiqatlar o‘zgarmaydi: inson, vijdon, hayot va tanlov. Ana shu abadiy mavzular esa har qanday davrda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmaydi.